

Itinerari botànic

PARC DE TORREBLANCA

Crèdits

© Àrea Metropolitana de Barcelona

Edició i coordinació

Àrea Metropolitana de Barcelona

Amb la col·laboració de

Consell Comarcal del Baix Llobregat

Ajuntament de Sant Joan Despí

Ajuntament de Sant Just Desvern

Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat

Continguts

Centre Mediambiental l'Arrel

Disseny gràfic i compaginació

Trimatge

Infografia

Trimatge

Revisió de textos

Germà Bustamante

Impressió

Vanguard Gràfic, S.A.

Dipòsit legal: B. 2102-2013

El parc de Torreblanca és, sens dubte, una de les joies de la Xarxa de Parcs Metropolitans gestionada per l'Àrea Metropolitana de Barcelona, tant per la situació privilegiada com per la riquesa botànica, arquitectònica i històrica.

L'itinerari botànic que teniu a les mans, elaborat per l'Àrea Metropolitana de Barcelona en col·laboració amb el Consell Comarcal del Baix Llobregat i els ajuntaments de Sant Joan Despí, Sant Just Desvern i Sant Feliu de Llobregat, és una eina que us ajudarà a conèixer i entendre la gran diversitat d'espècies vegetals de gran valor botànic i patrimonial que habiten a Torreblanca. Alguns arbres són tan importants que estan protegits i declarats "arbres d'interès local" com ara el lledoner, el pi de Canàries i l'acàcia d'en Dot. L'itinerari conté 25 fitxes explicatives de les espècies més destacades del parc amb la seva descripció, l'origen, l'ús i la singularitat. També hi ha un plànol del parc amb la situació dels exemplars, les coordenades GPS perquè els pugueu localitzar i un glossari de termes botànics relacionats.

A partir de l'itinerari botànic del parc de Torreblanca, també us convidem a descobrir l'entorn metropolità, que conforma un espai ric, complex i dinàmic que ofereix una gran quantitat d'activitats d'aprenentatge i lleure en una varietat de paisatges i ecosistemes naturals: del riu Llobregat a la serra de Collserola, passant pels parcs i les platges, tot un món per descobrir.

El parc de Torreblanca

Entre els termes municipals de **Sant Joan Despí** i **Sant Just Desvern** i a tocar de **Sant Feliu de Llobregat**, Torreblanca ha estat des de sempre un lloc privilegiat de trobada dels tres municipis, dels quals n'esdevingué el parc central.

La història de Torreblanca ens apropa a les transformacions experimentades per una de les finques agrícoles més notables d'aquest sector del Baix Llobregat.

La finca té els **origens a l'edat mitjana**, però no serà fins a 1564 que trobem per primera vegada el nom de **Torre Blanca**, per causa de la presència d'una **torre de defensa** que es trobava on ara hi ha el laberint.

El propietari, els **marquesos de Monistrol d'Anoia**, a final del segle XIX, van decidir fer-hi una gran transformació i construir **un palau i uns grans jardins**.

És per aquest motiu que al cor del parc podem admirar el magnífic **jardí romàntic**, el qual ens introdueix en un món ple d'encant i misteri.

El disseny fantasiós neix de la idea d'imitar les formes i els elements propis de la natura, amb grutes, coves, llacs, illes i salts d'aigua, envoltats d'una vegetació exuberant i diversa que converteix aquest espai en la part més espectacular del parc. En aquest període també s'inicia el **conreu de les roses**, que farà de Torreblanca un indret de referència per al cultiu i la creació de noves varietats d'aquestes flors.

Durant la Guerra Civil (1936-1939) la finca va quedar molt malmesa, la qual cosa va provocar que el palau fos enderrocat l'any 1958.

Però no serà fins a l'any 1982 que la finca passarà a ser de **titularitat pública**, es convertirà en la **seu del Consell Comarcal del Baix Llobregat** i es crearà el meravellós **parc metropolità** que podem gaudir en l'actualitat. Així, a tocar dels jardins romàntics, podem trobar-hi el parc modern, el qual segueix la traça dels antics camps de conreu de roses de la finca, amb una estructura de grans plataformes i on s'hi incorporen diversos espais de trobada amb grans places i arbredes i s'hi instal·len jocs infantils, mobiliari urbà i fonts.

L'itinerari botànic

El parc de Torreblanca és un indret meravellós per desenvolupar diverses activitats com ara passejar, jugar, fer esport, gaudir de la natura, fer activitats culturals....

Per descobrir-lo d'una manera diferent, hem elaborat aquest **itinerari botànic** que **permet conèixer una part de la gran diversitat botànica** que alberga el **parc de Torreblanca**, un patrimoni de gran valor i sovint desconegut.

L'itinerari és circular. Al llarg de **dos quilòmetres** coneixerem en detall 25 espècies vegetals, algunes de les quals estan protegides i catalogades com a arbres d'interès local. La durada mitjana de l'itinerari és d'uns **90 minuts aproximadament**.

El recorregut és **practicable** i adreçat a tots els públics, tot i que no s'ajusta a tots els requeriments d'accessibilitat atesa l'estructura del parc.

El dossier de l'itinerari botànic **conté un plànol i les 25 fitxes** tècniques de les espècies seleccionades amb la **informació botànica, origen, hàbitat, usos i singularitat**, i també la ubicació amb **coordenades GPS**.

A més de l'itinerari botànic, Torreblanca té **altres materials divulgatius del parc** com són la **guia** i el **dossier educatiu de la vegetació singular** que també es poden descarregar als webs de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i del Consell Comarcal del Baix Llobregat.

Els 25 exemplars vegetals que formen part de l'itinerari botànic, els trobareu identificats mitjançant un senyal amb una **marca blanca**, sola o combinada amb una altra marca verda o vermella. La marca verda identifica els arbres singulars del Parc i la marca vermella els arbres que, a més de ser singulars, formen part de l'itinerari educatiu de la vegetació singular del parc de Torreblanca.

Informació pràctica per realitzar l'activitat

Per visitar Torreblanca cal recordar que els **dilluns no festius** el parc roman **tancat**. Els horaris d'obertura al públic són:

- **D'octubre a març:** de 10 a 17.45 hores
- **Abril, maig i setembre:** de 10 a 19.45 hores
- **De juny a agost:** de 10 a 21.45 hores

Per a **visites organitzades en grup** cal sol·licitar prèviament l'ús de l'espai al **Consell Comarcal del Baix Llobregat**, o bé trucant al telèfon 93 685 24 00 o bé a través del web www.elbaixllobregat.net.

Actualment hi ha diferents **mitjans de transport** per arribar fins el parc. Podeu trobar tota la informació al web de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (www.amb.cat).

Al parc hi trobareu tots els **equipaments necessaris** per gaudir d'una bona jornada: zones de jocs infantils i esportius, fonts d'aigua potable, lavabos públics i servei de bar els caps de setmana i festius.

Recordeu de cuidar el parc com si fos casa vostra.

Descripció de l'itinerari

L'itinerari botànic del parc de Torreblanca **comença i acaba a la plaça de la Torre**, molt a prop de les entrades des del carrer de Torreblanca de Sant Joan Despí.

Des de la plaça **anem cap al llac**, resseguint-lo per la nostra dreta i endinsant-nos en el jardí romàntic on la vegetació, les roques i l'aigua conformen una imatge que ens transporta a temps passats.

Una vegada **superat el petit pont romàntic** trobem els **dos exemplars centenaris de pi de Canàries**, coneguts popularment com els bessons. Més endavant destaca el **roure martinenc** que té com a teló de fons la gran cascada que deixa caure l'aigua al llac.

Arribem a un passeig on girem a l'esquerra i seguim avançant fins a trobar l'**arbre de l'amor** i dos exemplars de gran port, la **palmera de Canàries** i la **palmera de dàtils**. La seva proximitat ens permet comparar-ne les característiques i diferències. A més, la presència d'altres exemplars de palmeres permet diferenciar els peus masculins dels femenins.

Si entrem a la **zona del roserar** podem observar la disposició de les diferents plataformes que segueixen l'ordenació dels antics camps de conreu dels rosers.

Seguint pel camí d'aquesta plataforma podem observar l'**ametller** i el **til·ler de fulla gran**. A la plataforma inferior, i a tocar del passeig, es troba una de les plantes més particulars del parc, l'**acàcia d'en Dot**, una varietat d'acàcia del Japó molt escassa **originada per en Simó Dot el 1920** a Sant Feliu de Llobregat. Una mica més endavant, podem comparar aquesta acàcia amb d'altres exemplars de l'espècie original plantades en un parterre del roserar. Al final d'aquesta plataforma observem les **acàcies de tres punxes**, especialment recomanables de veure a finals de la tardor quan són a punt de perdre les fulles grogues.

De tornada al passeig destaca la presència d'un grup d'**arbres del paradís** amb les fulles platejades i un grup de **mèlies**.

Avancem cap a l'estany en direcció a l'entrada del parc des de Sant Feliu de Llobregat on, coincidint amb l'antic accés principal a la finca, podem trobar exemplars de **morera de paper**, **morera blanca**, **plàtan** i **xiprer**, aquest últim ubicat **al costat de les escales** de rocalla que donaven accés a l'antic palau.

Una altre cop a l'estany, pugem a l'esquerra per una petita escala de pedra, sota el pont de l'illa, i arribem al **laberint**, un dels indrets més singulars del parc, ens acostem a una paret de rocalla per observar un exemplar singular de **dasilirion**, una palmera que es despenja per la paret de pedra, i l'espectacular **ficus** que, amb les seves múltiples i imponents arrels, s'aferra al roquissar.

Continuem fins a la **plaça de la Gerra** on hi viu el **lledoner de "peus llargs"**, batejat així per les arrels vistes.

Pugem fins a la **zona del Bosquet**, un dels àmbits més ombrívols del parc, on hi predominen diversos arbres perennifolis. Entre ells destaca un imponent **pi pinyer** que podem comparar amb un **pi blanc** pròxim. També podem observar dos exemplars singulars més: un gran **margalló** i un **llentiscle** amb un espectacular tronc tortuós, ara recolzat per evitar que es trenqui.

Ens dirigim fins al **passeig de les Esfinxs**, eix articulador i carrer major del parc, i el seguim fins a arribar al pont de **la illeta del Temple del Llac**. A l'altra banda ens trobem l'interessant exemplar de **teix**. Finalment, al tornar a creuar el pont observem les imponents **alzines**.

Un xic més endavant es troba la **plaça de la Torre**, punt on hem iniciat el recorregut. Així s'acaba aquest itinerari botànic circular.

Relació d'espècies de l'itinerari botànic

1. Pi de Canàries
2. Roure martinenc
3. Arbre de l'amor
4. Palmera de Canàries
5. Palmera de dàtils
6. Roser
7. Ametller
8. Til·ler de fulla gran
9. Acàcia d'en Dot
10. Acàcia de tres punxes
11. Arbre del paradís
12. Mèlia
13. Morera de paper
14. Morera blanca
15. Plàtan
16. Xíprer
17. Dasilirion
18. Ficus
19. Lledoner
20. Margalló
21. Pi pinyer
22. Llentiscle
23. Pi blanc
24. Teix
25. Alzina

Serveis del parc

- Lavabos
- Cafeteria
- Jocs infantils
- Fonts

 Tram alternatiu per a persones amb mobilitat reduïda

Índex d'espècies

Pi de Canàries
pàg. 14

Roure martinenc
pàg. 15

Arbre de l'amor
pàg. 16

Palmera de Canàries
pàg. 17

Palmera de dàtils
pàg. 18

Roser
pàg. 19

Ametller
pàg. 20

Til·ler de fulla gran
pàg. 21

Acàcia d'en Dot
pàg. 22

Acàcia de tres punxes
pàg. 23

Arbre del paradís
pàg. 24

Mèlia
pàg. 25

Morera de paper
pàg. 26

Morera blanca
pàg. 27

Plàtan
pàg. 28

Xiprer
pàg. 29

Dasilirion
pàg. 30

Ficus
pàg. 31

Lledoner
pàg. 32

Margalló
pàg. 33

Pi pinyer
pàg. 34

Llentiscle
pàg. 35

Pi blanc
pàg. 36

Teix
pàg. 37

Alzina
pàg. 38

Llegenda

Valor botànic

Singular

Interès local

Durada de la fulla

Perenne

Caduca

Forma de la fulla

Asimètrica

Acicular

Dentada

Lineal

Sencera

Lobulada

Composta

Serrada

Esquamiforme

Tipus d'arbre

Autòcton

Exòtic

Exòtic naturalitzat

Pinus canariensis

Família: Pinàcies

Característiques

Localització al plànol

A prop de l'embarcador del Ilac.

Coordenades GPS

41.377361 N
2.057167 E

1

Pi de Canàries

Els bessons

Cast.: Pino de Canarias Angl.: Canary island pine

Descripció: És un pi de gran talla i port piramidal. En estat natural pot arribar als 60 m. d'alçada. Té el tronc alt i dret amb l'escorça gruixuda, de color marró vermellosa que, amb el temps, es clivella i forma plaques. Les fulles, fines i flexibles i densament aglomerades, de fins a 30 cm., s'agrupen de tres en tres, i li donen un aspecte plumós. Floreix entre març i abril. Les pinyes allargades, grosses i brillants, són simètriques, de 10 a 20 cm. de longitud.

Origen i hàbitat: És originari de les illes Canàries, forma boscos naturals per damunt dels 1000 m. d'alçada.

Usos: Per la seva elegància, es troba en molts parcs i jardins. La fusta és resistent i molt preuada. És un pi que té la capacitat de rebrotar si es crema o es talla.

Singularitat: Aquests dos pins, coneguts com "els bessons" per la proximitat i similitud, destaquen per la seva alçada i port.

2

Roure martinenc

El roure del Ilac

Cast.: Roble Angl.: Downy oak

Descripció: Pot arribar als 25 m. Capçada en forma de cúpula densa. El tronc és sinuós. L'escorça vella és de color marró grisenc i està formada per escames rugoses. Les fulles estan en disposició esparsa i són simples i caduques. L'anvers de les fulles adultes és verd lluent. Les fulles en formació presenten pilositat a les dues cares. La floració es produeix d'abril a maig. El fruit (aglà) té forma ovoide, és amargant i està recobert a la base per un caputxó (cúpula). Madura d'octubre a novembre.

Origen i hàbitat: Originari d'Àsia Menor i de la meitat sud d'Europa. A la península Ibèrica creix a les zones poc àrides del nord-est.

Usos: La fusta és molt dura i resistent a l'aigua. Té aplicacions en fusteria, construcció i fabricació d'embarcacions. Les aglans són bones per al bestiar i l'escorça conté tanins útils per adobar pells.

Singularitat: L'exemplar es considera singular pel seu port.

Quercus pubescens

Família: Fagàcies

Característiques

Localització al plànol

A la riba del Ilac, a prop de la cascada.

Coordenades GPS

41.377639 N
2.056639 E

Cercis siliquastrum

Família: Lleguminoses

Característiques

Localització al plànol

A la plaça de la Gerra, a tocar de la zona del roserar.

Coordenades GPS

41.377889 N
2.055608 E

3

Arbre de l'amor

Cast.: Arbol del amor Angl.: Judas tree

Descripció: Arbre petit que no acostuma a superar els 6 m. d'alçada. El tronc és més aviat prim i l'escorça de color fosc, quasi negre. Es tracta d'un arbre caducifoli, amb fulles senceres, arrodonides,

amb la base en forma de cor i nerviació palmada. Són de color verd a l'anvers i més blanquinoses pel revers. Les flors, d'un color rosa lluent, apareixen a la primavera, abans que les fulles, i poden aparèixer directament sobre el tronc. Els fruits són llegums de color terrós rogenc, de fins a 10 cm. de llargada. No acostuma a fructificar fins als 5 anys després de la plantació.

Origen i hàbitat: Originari de l'est de la regió mediterrània, s'estén per Àsia Menor, Itàlia i els Balcans. Acostuma a desenvolupar-se en llocs oberts i assolellats.

Usos: Es fa servir en jardineria com a arbre ornamental. També se'l coneix com "arbre de Judea o de Judes" pel seu origen i per la llegenda que explica que Judes Iscariot es va suïcidar penjant-se en un arbre d'aquesta espècie.

4

Palmera de Canàries

La canària

Cast.: Palmera Canarias Angl.: Canary island palm

Descripció: Destaca per la seva bellesa i elegància. Es diferencia de la datilera per la capçada més densa, d'un verd intens i el tronc més curt i gruixut, de color marró fosc. La capçada està formada per palmes (fulles)

amples i llargues agrupades a l'extrem del tronc. Els pecíols són espinosos. Hi ha exemplars masculins i femenins. Les flors femenines es convertiran en fruits (dàtils), petits i agrupats en raïms de color taronja. Els fruits no són comestibles.

Origen i hàbitat: És originària de les illes Canàries. Prefereix les zones costeres càlides. És una de les palmeres més resistents al fred.

Usos: Molt preuada com a espècie ornamental, es troba en molts parcs i jardins antics, així com en passeigs marítims.

Singularitat: Es consideren singulars perquè són centenàries. Podem trobar junts en aquest espai exemplars masculins i femenins.

Phoenix canariensis

Família: Arecàcies

Característiques

Localització al plànol

A la plaça de la Gerra.

Coordenades GPS

41.377944 N
2.055583 E

Palmera de dàtils

L'esvelta

Cast.: Palmera datilera Angl.: Date palm

Descripció: Pot mesurar fins a 30 m. d'alçada, de tronc alt, prim, cobert amb les restes de les fulles velles. Més esvelta i menys frondosa que la palmera de Canàries. Cada palma és més estreta i d'un color verd més pàl·lid, grisós i amb una menor densitat de folíols. Els fruits són de tipus baia (dàtils) allargats, al principi de color groguenc ataronjat i després castany vermellós amb un sol pinyol, més gran que el de la palmera canària. Floreix entre abril i juny.

Origen i hàbitat: És originària del nord d'Àfrica i l'oest d'Àsia. Prefereix les zones costeres càlides, molt resistent a tot tipus de sòls.

Usos: Molt preuada com a espècie ornamental. Els fruits són comestibles, amb pulpa carnosa i dolça, i molt populars. Les fulles s'utilitzen per a la producció de palmes de Setmana Santa.

Singularitat: Es consideren singulars per la seva alçada. Podem trobar junts en aquest espai exemplars masculins i femenins.

5

Roser

Cast.: Rosal Angl.: Rosebush

Descripció: Família d'arbustos i lianes, la majoria de fulla caduca, amb tiges llenyoses i espines i amb un sistema d'arrels profund. Fulles compostes, amb un nombre de folíols senars, entre 5 i 9, amb el marge serrat. Els que trobem al parc són de tipus ornamental, malgrat que existeixen varietats salvatges. Floració sovint perfumada i amb una amplia gamma de colors, en inflorescències en poms. Els fruits són globulosos i s'anomenen gavarrons.

Origen i hàbitat: El gènere Rosa està format per més de 200 espècies diferents. Aquests rosers autòctons són originaris de l'hemisferi nord i són els avantpassats dels rosers ornamentals. Els rosers cultivats de forma ornamental superen les 20.000 varietats produïdes, i actualment se'n poden trobar entre 2.000 i 3.000 disponibles al mercat.

Usos: Planta ornamental, utilitzada per a fabricar perfums i olis essencials, també és emprada en l'àmbit culinari. El parc té una gran tradició roserística des de final del segle XIX. Per això és un indret emblemàtic pel que fa al coneixement i experimentació en el conreu de les roses.

6

Rosa sp

Família: Rosàcies

Característiques

Localització al plànol

A la zona del roserar. Allà podem admirar nombroses varietats de roses.

Coordenades GPS

41.377575 N
2.055772 E

Phoenix dactylifera

Família: Arecàcies

Característiques

Localització al plànol

A la plaça de la Gerra.

Coordenades GPS

41.377917 N
2.055528 E

Prunus amygdalus

var. *amara*
Família: Arecàcies

Característiques

Localització al plànol

A la zona del roserar.

Coordenades GPS

41.377286 N
2.056319 E

7

Ametller

Cast.: Almendro   Angl.: Bitter almond

Descripció: Arbre de fulla caduca de fins a 10 m. d'alçada. Tiges erectes d'escorça fosca i clivellada. Fulles estretes, en forma de llança i

finament dentades, de fins a 12 cm. de color verd intens. Floreix entre els mesos de gener i abril, amb flors de color blanc o rosat que apareixen abans que les fulles. Fruit el·líptic, verd i vellutat de 3 a 6 cm. de llarg. Les llavors (ametlles) són comestibles només en el cas de la varietat *dulcis* ja que les de la varietat *amara* tenen una alta toxicitat. Es recullen a mitjan mes de setembre.

Origen i hàbitat: Originari d'Àsia, es cultiva des de molt antic en llocs càlids de la Mediterrània ja que tolera poc el fred. A vegades naturalitzat, probablement va ser introduït pels fenicis a la península Ibèrica.

Usos: El fruit té un alt valor gastronòmic, especialment en pastisseria. És un aliment ric en proteïnes i minerals, especialment calci. L'oli essencial es troba en la composició de molts preparats de bellesa. També se'n poden fer licors.

8

Til·ler de fulla gran

Cast.: Tilo común   Angl.: Common lime

Descripció: Es tracta d'un arbre híbrid espontani entre *Tilia cordata* i *Tilia platiphylllos*, el qual apareix espontàniament en localitats on les dues espècies són natives. Forma àmpliament columnar, de fins a 30 m. d'alçada, d'escorça marró vermellosa, amb fissures superficials. Fulla caduca, simple, alterna, de rodones a àmpliament ovades, dentades i acuminades. L'anvers és de color

verd intens i el revers de color verd més pàl·lid amb alguns petits pèls blanquinosos a les aixelles dels nervis. Floreix a principis de primavera i les flors són de color groc clar. Els fruits són càpsules ovoides, acabades en punta que fan 6-9 mm. de llarg. Són pubescents i tenen 5 costelles. Estan agrupats en infructescències amb una bràctea membranosa que n'afavoreix la dispersió mitjançant el vent.

Origen i hàbitat: Originari dels boscos europeus, sovint es troba cultivat en parcs i jardins.

Usos: La fusta és preuada per elaborar objectes diversos i les flors tenen propietats medicinals. També s'utilitza sovint com arbre ornamental.

Tilia x vulgaris

Família: Malvàcies

Característiques

Localització al plànol

A la zona del roserar.

Coordenades GPS

41.376914 N
2.056497 E

Sophora japonica

pendula doteana

Família: Lleguminoses

Característiques

Localització al plànol

A tocar de la zona del roserar i a prop de l'entrada per l'avinguda Generalitat.

Coordenades GPS

41.377683 N
2.055164 E

9

Acàcia del Japó

Acàcia d'en Dot

Cast.: Acacia de Dot Angl.: Dot's japanese pagoda tree

Descripció: Arbret de fulla caduca, tronc amb escorça de color marró fosc grisós i esquerdes longitudinals i poc profundes. Branques pèndules i tortuoses, amb fulles alternes i recargolades, verdes, brillants, compostes de 9 a 15 folíols ovals coberts de pilositats al revers. Fulles verdes fins que cauen a la tardor. Flors de

color blanc crema. Floreix ja adulta (15-20 anys) als mesos de juliol-agost. Fruits en llegums cilíndrics, de color verdós i més tard marró.

Origen i hàbitat: La varietat original (Acàcia del Japó) prové de la Xina, és introduïda a França (s. XVIII) d'on hauria passat a Espanya. Suporta les gelades quan és adult i tolera la sequera.

Usos: Espècie ornamental, s'utilitzen les flors, escorça i fulles per obtenir un colorant groc. La seva fusta s'utilitza en ebenisteria.

Singularitat: Es tracta d'una varietat concreta i molt escassa, originada per Simó Dot el 1920 a Sant Feliu de Llobregat. Per tal de comparar-la amb la varietat original, podeu trobar diversos exemplars a la platabanda contigua.

10

Acàcia de tres punxes

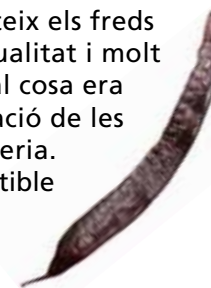
Cast.: Acacia de tres espinas Angl.: Honey locust

Descripció: Arbore de fulla caduca, de ràpid creixement i fins a 30 m. Tronc amb escorça de color gris fosc, aspre i escamós, sovint amb grans espines simples o ramificades, tant al tronc com a les branques principals. Fulles alternes, pinnades en els arbres vells i bipinnades en els joves, de fins a 20 cm., amb folíols verds brillants que es tornen grocs a la tardor. Flors petites, de color verd groguenc, masculines i femenines, en inflorescències cilíndriques separades per uns 5 cm. El fruit és un llegum pla, entre 30-45 cm., de color marró fosc.

Origen i hàbitat: Originària de l'est d'Amèrica del Nord, va ser introduïda a Europa al segle XVIII.

Usos: Espècie ornamental, s'ha utilitzat per a formar bardisses. Resisteix els freds intensos. La fusta és d'alta qualitat i molt resistent a l'aigua, per la qual cosa era molt preuada per a la fabricació de les rodes dels carros i en ebenisteria. La polpa dels fruits és comestible i els indis americans la consumien.

Gleditsia triacanthos

Família: Lleguminoses

Característiques

Localització al plànol

A la zona del roserar.

Coordenades GPS

41.376533 N
2.056433 E

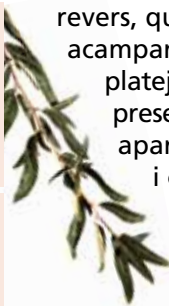
Arbre del paradís

Cast.: Arbol del paraíso Angl.: Oleaster

Descripció: Arbre caducifoli de fins a 10 m., amb tronc tortuós, ramificat de vegades des de molt a baix, amb capçada ampla i arrodonida o allargada, més o menys irregular, de color bru fosc, fissurat i escamós. Les branques joves són platejades i espinoses. Les fulles, alternes i de 5 a 8 cm. de llargada, són simples i senceres, de forma lanceolada o oblongolanceolada i de color verd grisenc per l'anvers i platejat pel revers, que és escamós. Les flors, menudes, acampanades, erectes i molt oloroses, són platejades per fora i grogues per dins i es presenten en grups axil·lars de fins a 3 i apareixen entre final de la primavera i començament de l'estiu. Els fruits són drupes ovoides, de color groc a vermellós, de fins a 2 cm. i amb un peduncle llarg. Són escamosos i contenen una única llavor.

Origen i hàbitat: Originària de l'oest i el centre d'Àsia, es troba naturalitzat en algunes zones del sud i del centre d'Europa.

Usos: Espècie ornamental, és molt resistent a la sequera. El fruit té gust de nou un cop sec i a l'Orient és consumit en plats de rebosteria i per elaborar una beguda alcohòlica.

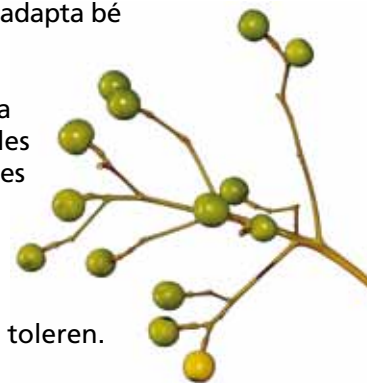
Mèlia

Cast.: Cinamomo Angl.: Bead tree

Descripció: Arbre caducifoli de ràpid creixement de fins a 15 m. d'alçada, amb capçada ampla i branques fràgils. Tronc esquerdat, amb escorça grisa i fusta dura i olorosa. Fulles bipinnades, amb folíols ovals, una mica lanceolats i apuntats al vèrtex, amb marge dentat, de color verd fosc lluent, disposades alternament a les branques. Floreix a la primavera, amb flors petites i oloroses, agrupades en inflorescències penjants, de color lila clar, amb pètals en forma d'estrella. El fruit és una drupa carnosa, amb un llarg peciol, primer verd i després marró, que apareix a l'inici de la tardor i perdura a l'arbre bona part de l'hivern.

Origen i hàbitat: Originària del sud-est asiàtic des d'on es va difondre al segle XIX a Sud-àfrica i Amèrica, on es va naturalitzar. S'adapta bé a la sequera.

Usos: Molt preuada en jardineria, amb les llavors es feien denes de rosari i penjolls. Els fruits són tòxics per a les persones, malgrat que molts ocells els toleren.

Melia azedarach

Família: Meliàcies

Característiques

Localització al plànol

A la zona del roserar, a tocar de l'entrada de l'avinguda de la Generalitat.

Coordenades GPS

41.377467 N
2.054953 E

Elaeagnus angustifolia

Família: Eleagnàcies

Característiques

Localització al plànol

A la zona del roserar.

Coordenades GPS

41.377047 N
2.055386 E

Morera de paper

Cast.: Morera del papel Angl.: Paper mulberry

Descripció: Arbre caducifoli de fins a 15 m., amb capçada densa i arrodonida i tronc lleugerament sinuós, de vegades ramificat des de la base. L'escorça, llisa a la joventut, es va esquerdant amb el pas del temps. Fulles molt diverses, fins i tot a la mateixa branca, de 7 a 20 cm., simples i alternes. Poden ser senceres (ovades o cordiformes) o lobulades, de 3 a 7 lòbuls, amb els marges finament serrats. L'anvers és aspre i el revers envellutat blanquinós. Floreix a final de primavera, amb flors masculines i femenines. Les primeres apareixen en densos aments penjants de 3 a 7 cm. de longitud, mentre que les femenines són caparrons globosos recoberts d'uns pèls molt visibles. Fructifica al començament de la tardor, amb fruits globosos de 3 a 4 cm. de color vermell a taronja i carnosos.

Origen i hàbitat: Originària de l'Àsia oriental i de la Polinèsia, habita turons, valls i muntanyes a menys de 1.500 m. d'altitud.

Usos: Arbre ornamental i d'ombra, l'escorça és utilitzada per la fabricació de paper i de teixits. De fruits comestibles, les fulles són usades com a farratge per al bestiar.

13

Morera blanca

La morera dels masovers

Cast.: Morera blanca Angl.: White mulberry

Descripció: Arbre caducifoli que arriba a fer entre 10 i 20 m. d'alçada, de vida curta i creixement ràpid amb l'escorça de color grisós i amb capçada arrodonida. Té fulles grans, asimètriques i de forma variable, amb la vora lleugerament dentada, de color verd fosc lluent, una mica més pàl·lid pel revers, amb pecíol llarg, una mica pubescent. Flors unisexuals, de color crema o verdós, en madurar produeixen un conglomerat de petits fruits: la móra, blanca o rosada.

Origen i hàbitat: Originària de la Xina, va ser introduïda a casa nostra fa molt de temps i pot trobar-se en alguna zona naturalitzada.

Usos: Arbre ornamental i d'ombra, s'ha fet servir per alimentar els cucs de seda. La seva fusta s'usa en ebenisteria i torneria. El seu fruit és comestible. L'escorça i les arrels tenen propietats medicinals i de l'escorça se'n fabriquen cordes de gran resistència.

Singularitat: Els dos exemplars que es troben junts destaquen pel seu port.

14

Morus alba

Família: Moràcies

Característiques

Localització al plànol

Al pla de l'entrada per Sant Feliu de Llobregat.

Coordenades GPS

41.379356 N
2.054858 E

Broussonetia papyrifera

Família: Moràcies

Característiques

Localització al plànol

Al pla de l'entrada per Sant Feliu de Llobregat.

Coordenades GPS

41.379222 N
2.054619 E

Platanus x hispanica
Família: Platanàcies

Característiques

Localització al plànol

Al pla de l'entrada per Sant Feliu de Llobregat, a prop de la casa dels masovers.

Coordenades GPS

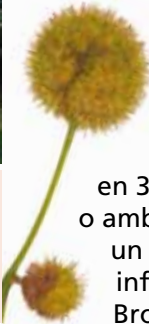
41.3799197 N
2.054983 E

15

Plàtan

Cast.: Plátano Angl.: London plane

Descripció: Arbre caducifoli d'origen híbrid, de gran envergadura que pot arribar als 35-40 m. d'alçada. Tronc recte, alt i l'escorça prima que es desprèn en plaques de forma irregular. La capçada és ampla i arrodonida. Les fulles són alternes, grans, dividides en 3 a 5 lòbuls dentats, base arrodonida o amb forma de cor que segueix amb un llarg pecíol. Flors agrupades en inflorescències esfèriques que pengen. Brota molt bé de soca però no d'arrel.

Origen i hàbitat: L'origen d'aquesta espècie és l'hibridació entre *Platanus orientalis* i *Platanus occidentalis* que es va produir al segle XVIII a Espanya. La varietat oriental prové del sud-est d'Europa i Àsia occidental i va ser molt propagada per grecs i romans, que van estendre aquesta espècie per Europa i fins Pèrsia, mentre que l'occidental prové d'Amèrica del Nord. Necessita sòls profunds i una mica d'humitat, però lluny d'aigües estancades. Suporta bé les atmosferes contaminades de les ciutats.

Usos: El plàtan és un bon arbre ornamental i s'ha cultivat en plantacions lineals de creixement ràpid. Fusta que recorda la del faig, bona per a ebenisteria.

16

Xiprer

El xiprer de l'escalinata

Cast.: Ciprés Angl.: Italian cipres

Descripció: Arbre perennifoli alt i dret amb forma de columna amb branques acostades al tronc i de capçada fusiforme que pot assolir els 30 m. d'alçada. Fulles esquamiformes, oposades, molt petites i atapeïdes entre elles, de color verd fosc. La floració és monoica amb flors masculines i femenines en el mateix arbre. Els fruits en forma de gàbulas més o menys arrodonits fan uns 40 mm., són de color marró fosc i molt madurs.

Origen i hàbitat: Originari de l'orient de la zona mediterrània des de l'Iran fins a Líbia, actualment creix a tota la Mediterrània en llocs on no hi hagi glaçades fortes. Pot arribar a viure en zones molt seques.

Usos: Majoritàriament ornamental, el xiprer ha tingut al llarg de la història una àmplia funció simbòlica. La fusta aromàtica és molt preuada per la duresa i resistència. També ha estat plantat en algunes zones com a paravent. Es fa servir en medicina natural, per la indústria farmacèutica i cosmètica.

Singularitat: Aquest exemplar destaca pel seu gran port i es troba situat a tocar de les escales d'accés al palau com a símbol de benvinguda i hospitalitat.

Cupressus sempervirens
Família: Cupressàcies

Característiques

Localització al plànol

Al pla de l'entrada per Sant Feliu de Llobregat, a tocar de les antigues escales que donaven accés al palau (laberint).

Coordenades GPS

41.378908 N
2.054708 E

Dasilirion serratifolium

Família: Agavàcies

Característiques

Localització al plànol

A la rocalla de l'esplanada del laberint.

Coordenades GPS

41.378678 N
2.054925 E

17

Dasilirion

El Dasilirion penjant

Cast.: Dasilirion Angl.: Sandpaper sotol

Descripció: Planta amb tija curta o molt curta, pot arribar als 2 m. d'alçada i a 1,8 m. de diàmetre. De creixement molt lent, les fulles són molt llargues i estretes (de fins a 1 m. de llargada i d'1,5 a 3 cm. d'amplada), de textura aspra i color glauc. L'àpex és fibrós i tenen el marge finament dentat i amb espines corbes grogues, d'uns 3 mm. de llargada, separades de 2 a 3 cm. les unes de les altres. Les flors apareixen en el període de maig-juliol i es presenten en inflorescències de 30 a 40 cm. d'altura, tot i que de vegades poden arribar al metre. Els fruits són càpsules gairebé globoses, d'uns 0,7 cm. de diàmetre.

Origen i hàbitat: Provenint de zones desèrtiques i muntanyoses de l'estat mexicà d'Oaxaca, viu pràcticament sense aigua i en pendents rocallosos. Pot suportar temperatures sota zero si la terra és seca.

Usos: Les fulles d'aquesta planta han estat usades tradicionalment en cistelleria i la confecció d'estores i barrets, i les fibres en l'elaboració de cordes. També es fa servir en la producció d'una beguda alcohòlica anomenada sotol.

Singularitat: Aquest exemplar destaca pel seu port i pel seu tronc que es despenja per la rocalla.

18

Ficus

El ficus de la paret

Cast.: Ficus herrumbroso Angl.: Rusty fig

Descripció: Arbre perennifoli de 8 a 10 m. d'alçada, que pot arribar als 30 m. Tronc recte, curt i gruixut, de capçada arrodonida i molt densa, de color fosc. L'escorça és ranurada i de color grisenc. Quan la humitat ambiental és molt alta, el tronc pot presentar arrels aèries. Fulles ovalades de 7 a 15 cm. de longitud i 6 cm. d'amplada, alternes, de textura coriàcia i amb un pecíol d'1 a 2,5 cm., recobert de toment. La base i l'àpex són arrodonits, amb l'anvers verd fosc i glabre i el revers vermellós recobert d'una densa pubescència. Fa fruits petits d'1,5 cm. de diàmetre, globulars, de color verd grogós a vermellosos i escassament pedunculats, els quals són siconis, de tipus axil·lar, que apareixen en parelles.

Origen i hàbitat: És originari de l'est d'Àustràlia. Viu en boscos plujosos, barrancs i turons rocosos. Espècie més resistent al fred i a la proximitat del mar que altres ficus.

Usos: És usat com a arbre ornamental per a bonsais i com a planta d'interior.

Singularitat: Es considera singular pel seu port, per tractar-se d'una espècie exòtica poc freqüent als nostres parcs i per la manera com les arrels s'adapten a l'espai on viu.

Ficus rubiginosa

Família: Moràcies

Característiques

Localització al plànol

A la zona del laberint, al costat del mirador.

Coordenades GPS

41.378528 N
2.054944 E

Celtis australis

Família: Ulmàcies

Característiques

Localització al plànol

A la zona de la plaça de la Gerra.

Coordenades GPS

41.378056 N
2.055194 E

19

Lledoner

El lledoner de peus llargs

Cast.: Almez Angl.: Nettle tree

Descripció: Pot assolir fins a 20 m. Presenta una capçada densa i arrodonida i el tronc és dret i amb l'escorça llisa.

Les fulles presenten asimetria amb la punta allargada i amb el limbe dentat, tormentós i aspre al tacte.

Pot assolir una longevitat molt gran. Floreix a la primavera. Les flors són petites i de color verd i poc vistoses.

Fructifica a la tardor. El fruit, el lledó, és comestible, arrodonit, de la mida d'un pèsol i de color negre quan és madur.

Origen i hàbitat: És un arbre de procedència oriental i introduït al nostre país. Comú als marges dels camins, però no forma mai boscos.

Usos: Arbre ornamental. La fusta té una gran flexibilitat, raó per la qual se'n feien forques i altres estris. El fruit servia per fer oli, begudes alcohòliques i curatives (astringent). S'ha fet servir per tractar els trastorns de la menstruació.

Singularitat: Es considera singular a causa del seu port i pel fet de tenir algunes arrels superficials.

20

Margalló

El margalló del bosquet

Cast.: Palmito Angl.: Mediterranean fan palm

Descripció: Petit arbre de tronc curt i gruixut, que pot arribar als 4 m. d'alçada, cobert per fibres blanques o grises corresponents a les restes de les fulles d'anys anteriors. És una petita palmera de fulles verdes o verdes griseses en forma de ventalls subjectes per un pecíol tan llarg com el limbe i rígid de marge espinós dentat. Floreix entre març i maig. Aquesta planta rebrota després d'un foc. Els seus dàtils són grocs i esdevenen bruns quan maduren.

Origen i hàbitat: És originària de la Mediterrània occidental. Viu en llocs oberts i secs, als roquissars i vessants de muntanya, sempre a prop del litoral. No s'ha de confondre amb la palmera excelsa.

Usos: Molt preuada com a espècie ornamental. Les fulles han estat emprades per fer escombres i capells, i de les fulles se'n fabriquen raspalls i cordes.

Singularitat: Es tracta de l'única palmera autòctona europea. Espècie protegida per la llei i que compta a la comarca del Baix Llobregat amb una població molt important.

Chamaerops humilis

Família: Arecàcies

Característiques

Localització al plànol

Es troba a la zona del bosquet.

Coordenades GPS

41.378556 N
2.055278 E

21

Pi pinyer El pi del bosquet

Cast.: Pino piñonero Angl.: Stone pine

Descripció: Arbre robust, amb sistema radial ben desenvolupat, pot arribar als 30 m. d'alçada, amb capçada en forma de para-sol. Tronc dret, amb escorça gruixuda, de color bru grisenc, profundament esquerpada, que es desprèn en grans plaques. Fulles aciculars, verdes clares, una mica rígides i punxants, de 10-20 cm., agrupades en parells. Pinyes de mida gran, ovales o globoses, de color bru vermellós amb grans pinyons. Floreix de març a maig.

Origen i hàbitat: És una espècie mediterrània, del sud d'Europa i l'oest d'Àsia. S'ha plantat en zones sorrenques per fixar dunes litorals.

Usos: Produeix pinyons comestibles, que en medicina popular s'han fet servir com a balsàmic. L'escorça és rica en tanins. Molt preuada com a espècie ornamental. La fusta és resinosa i difícil de treballar. Resisteix bé la humitat. S'utilitza en fusteria.

Singularitat: Es considera singular a causa de l'alçada i port.

Pinus pinea

Família: Pinàcies

Característiques

Localització al plànol

A la zona del bosquet

Coordenades GPS

41.378611 N
2.055306 E

22

Llentiscle El llentiscle tortuós

Cast.: Lentisco Angl.: Mastic tree

Descripció: Arbret perennifoli dioic, sovint arbustiu, que pot arribar fins als 4-5 m. d'alçada. Escorça vermellosa en les branques joves, posteriorment passa a gris. Les fulles són alternes, compostes d'entre 4-10 folíols, sense folíol terminal, amb el marge sencer i forma allargada. El pecíol és alat. Són de color verd i a l'hivern agafen tons vermellosos. Floreix a la primavera, amb flors petites, de color grogós o vermellós, agrupades en raïm. El fruit és una drupa que primer és verdosa, després vermellosa i al final és negra quan madura; fa uns 4-5 mm. de diàmetre.

Origen i hàbitat: Propi de la regió mediterrània, creix des del nivell del mar fins per sobre dels 1000 m., en zones de matoll assoleiades. Suporta bé la sequera i el fred. S'adapta a terrenys rocosos i rebrota després del foc o de la tala.

Usos: La fusta es fa servir en ebenisteria. La saba, anomenada màstic, és una resina aromàtica usada per elaborar vernissos i ciments dentaris, i antigament era emprada com a xiclet per enfortir les genives i perfumar l'alè.

Singularitat: Aquest exemplar destaca pel seu port i pel seu tronc recargolat.

Pistacia lentiscus

Família: Anacardiàcies

Característiques

Localització al plànol

A la zona del bosquet.

Coordenades GPS

41.378778 N
2.055247 E

Pinus halepensis
Família: Pinàcies

Característiques

Localització al plànol

A la zona del bosquet.

Coordenades GPS

41.378856 N
2.055422 E

23

Pi blanc

Cast.: Pino carrasco   Angl.: Aleppo pine

Descripció: És el pi menys robust de la península Ibèrica, ja que només arriba als 20 m. d'alçada. Tronc dret, a vegades tortuós, d'escorça cendrosa o

blanquinosa, que amb els anys s'esquerda i es torna de color marró vermellós. Capçada arrodonida i irregular, de forma cònica en els exemplars joves. Fulles aciculars, primes i flexibles, de color verd clar, agrupades

en parells. Nombroses pinyes allargades, de 5 a 12 cm. de longitud, amb un clar peduncle, amb esquames amb escudets poc prominents i amb pinyons petits. Floreix de març a maig.

Origen i hàbitat: Espècie mediterrània, s'adapta a terrenys pobres. Creix dels 0 als 1000 m. d'alçada. Suporta molt bé la sequera.

Usos: De creixement ràpid, la fusta és resinosa, dura i de qualitat mitjana, s'utilitza per a petites peces de fusteria. De gran importància forestal, de la resina se n'obté trementina, i l'escorça, rica en tanins, s'utilitza per adobar pells.

24

Teix

El teix de la gruta

Cast.: Tejo   Angl.: Yew

Descripció: Arbre o arbret perenne. El tronc és gros, amb escorça marró grisenca que es desprèn a tires. Branques esteses, quasi horitzontals. Fulles allargades i estretes, en forma lineal, de color verd fosc, que es disposen en dues fileres oposades. Hi ha arbres mascles i femelles. Els últims produeixen uns pseudofruits

amb coberta carnosa i tova anomenats arils, vermells o taronja, que envolten la llavor de color verd. Tota la planta és molt verinosa excepte l'aril.

Origen i hàbitat: Present a quasi tot Europa, oest d'Àsia i nord d'Àfrica, creix en terrenys calcaris, fondalades i zones properes a rius i fonts.

Usos: Cultivat com a arbre ornamental, s'ha plantat a l'entrada de cementiris. És molt valorat en ebenisteria. De l'escorça dels teixos s'extreu el taxol, el qual es sintetitza artificialment com anticancerígen.

Singularitat: Arbre de creixement molt lent. A Catalunya és una espècie escassa i protegida per llei. L'exemplar de la gruta destaca pel seu port ramificat.

Taxus baccata
Família: Taxàcies

Característiques

Localització al plànol

Es troba al costat de la illeta del Templel.

Coordenades GPS

41.377889 N
2.057000 E

Quercus ilex

Família: Fagàcies

Característiques

Localització al plànol

Es troben a tocar de la plaça del parc, al costat del pont de la illeta del Temple.

Coordenades GPS

41.377917 N
2.057056 E

25

Alzina

Les alzines del llac

Cast.: Encina   Angl.: Holm tree

Descripció: Arbre perennifoli, pot arribar a 27 m. d'alçada, amb l'escorça dura, gruixuda, grisosa, amb esclatxes poc profundes de color bru negrós. Fulles simples, alternes, d'orbiculars a oblonganceolades, arrodonides a la base. Marge serrat o dentat espinós quan són joves, que passen posteriorment a ser senceres o dentades. Anvers verd fosc i revers verd clar, grisós. Floreix d'abril a maig. El fruit (aglà) té forma ovoide i està recobert a la base per un caputxó dur i escamós (cúpula). De jove és verd i es torna marró quan madura (octubre-novembre).

Origen i hàbitat: Regió mediterrània. Arbre ornamental. Forma boscos, els alzinars. Poc exigent pel que fa a l'aigua, no tolera les glaçades intenses.

Usos: La fusta és molt dura i s'utilitza en torneria, fusteria i construcció. Serveix com a llenya i per fer carbó. Les aglans són un aliment molt bo per al bestiar.

Singularitat: Es consideren singulars a causa del gran port i l'edat.

Glossari

Ament: Inflorescència penjant consistent en una espiga amb les flors molt juntes i sense bràctees que les envoltin.

Àpex: Extrem superior o punta de la planta o d'un òrgan vegetal.

Aril: Embolcall o apèndix, generalment carnós i vivament acolorit de la coberta de la llavor.

Àrbre singular: Arbre concret que destaca per les dimensions, història, raresa botànica o qualitats estètiques.

Àrbre d'interès local: Figura de protecció d'àmbit municipal per a la protecció dels arbres singulars.

Bràctea: Fulla modificada i especialitzada pròxima a la flor (o una tija floral) i que és diferent a les fulles normals. La seva funció no es la fotosíntesi, si no protegir les flors o inflorescències.

Drupa: Fruit carnós.

Floració dioica: Tipus de floració on les flors femelles i les flors mascles es troben en peus femenins i masculins independents.

Floració monoica: Floració on ambdós sexes es presenten en una mateixa planta.

Folíol: Cadascuna de les divisions d'una fulla composta.

Fulla esquamiforme: Fulla que té la forma d'esquama.

Fulla simple: Fulla que té un sol limbe, i si aquest està partit, les divisions no són tan profundes com per arribar al nervi principal.

Fulles alternes: Són aquelles que surten cadascuna d'un nus i cada vegada a un costat oposat de la tija.

Fulles compostes: Fulles que presenten un limbe ramificat i dividit en "fulletes" d'ordre inferior, anomenades folíols.

Fulles pinnades: Fulles que tenen folíols més o menys nombrosos (sempre més de tres) als costats d'un raquis central de forma similar a les barbes d'una ploma.

Gàlbul: Fruit fals, en forma d'esfera, carnós i indehiscent, amb aspecte de baia.

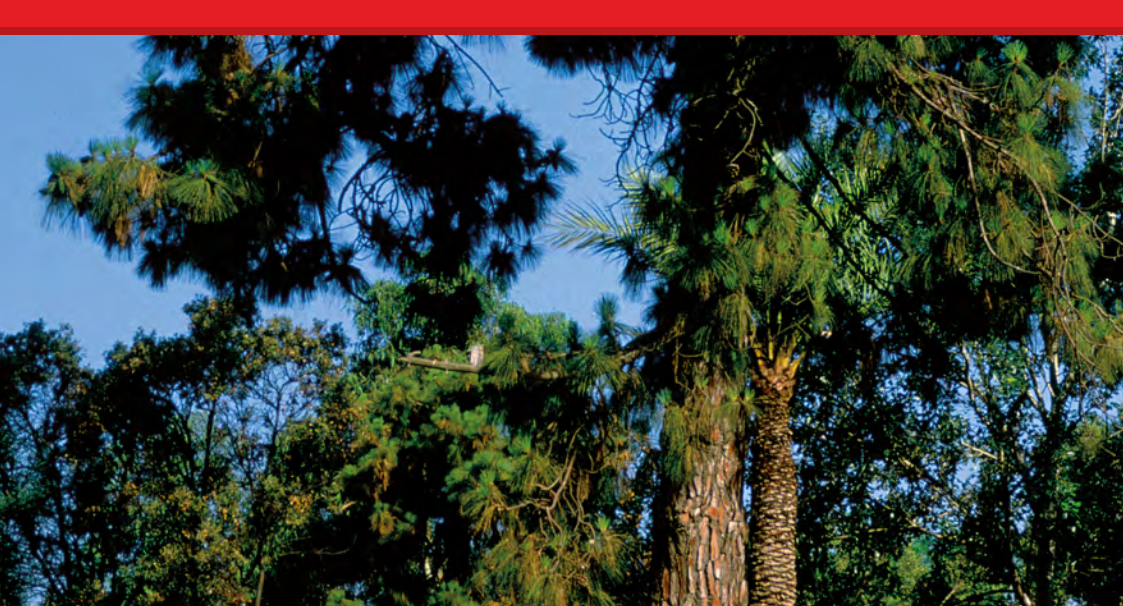
Indehiscent: Terme que es refereix al fet que els òrgans (en aquest cas els fruits d'una planta) no s'obren espontàniament.

Peduncle: Branca de creixement limitat que sosté una inflorescència o un fruit després de la fecundació.

Pubescent: Fulla que presenta una superfície coberta de pels.

Siconi: Infructescència constituïda per un receptacle amb una obertura apical, a les parets internes del qual són inserits els autèntics fruits.

Toment: Conjunt de pèls molt junts, que formen com una borra.

Edició i coordinació

Àrea Metropolitana de Barcelona

Amb la col·laboració de

Consell Comarcal
del Baix Llobregat

Ajuntament de
Sant Joan Despí

Ajuntament de
Sant Just Desvern

Ajuntament de
Sant Feliu de Llobregat